

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 3 april 1935 kl. 3 e. m.

*Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3,
i anledning av väckt motion om ändrad ordning för till-
sättande av ständig adjunksbefattning.*

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 117, har herr *Elof Andersson* m. fl. hemställt, att riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under övervägande att utfärda föreskrift därom, att befattning som ständig adjunkt skall av domkapitel tillsättas, efter det befattningen kungjorts till ansökan ledig, ävensom att meddela bestämmelser om rätt till klagan över domkapitlets beslut angående tillsättande av dylik befattning.

Motionen.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat utlåtanden över motionen från samtliga domkapitel och Stockholms stads konsistorium ävensom, efter att hava berett Stockholms prästsällskap tillfälle att till utskottet inkomma med yttrande över motionen, från detta fått mottaga ett utlåtande i ämnet. I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för innehållet i nämnda utlåtanden.

*Inhämtade
yttranden
över
motionen.*

Domkapitlet i Linköping, Karlstad och Visby hava tillstyrkt bifall till motionen.

Domkapitlet i Skara har förklarat sig intet hava att erinra mot förslaget, att bestämmelser utfärdas därom, att ständig adjunksbefattning skall kungöras till ansökan, detta dock under förutsättning, att samtidigt därmed uttryckligen föreskrives, att det vid tillsättning av ständig adjunksbefattning i första hand skall tagas hänsyn till de sökandes lämplighet för den sökta tjänsten.

Domkapitlet i Visby har uttalat, att praktiska skäl av flera slag samt önskvärldheten av en smidig övergång till den nya ordningen talade för, att de för uppnående av det i motionen avsedda syftet erforderliga författningsbestämmelserna icke borde träda i kraft tidigare än den 1 juli 1936. Övriga domkapitel samt Stockholms stads konsistorium och Stockholms prästsällskap hava avstyrkt motionen.

Domkapitlet i Luleå har emellertid förklarat sig ej hava något att erinra mot att föreskrift utfärdas därom, att, innan förordnande såsom

ständig adjunkt meddelas, vederbörande domkapitel skall, såvida hinder ej möter, på lämpligt sätt lämna dem, som önska ifrågakomma till förordnandet, tillfälle att därom göra anmälan till domkapitlet. Skulle däremot rätt till klagan över domkapitlens beslut införas, måste enligt domkapitlets mening domkapitlet till innehavare av befattningen utse den enligt ansökningshandlingarna mest meriterade för att gardera sig mot att beslutet kunde komma att bli upphävt i högsta instans.

Domkapitlet i Göteborg har uttalat, att frågan om ledigförklarandet av de ständiga adjunkturen vore en fråga av underordnad betydelse, viktigare vore frågan om besvär rätt. Skulle en bestämmelse i detta syfte betyda något, bleve det tydligtvis så, att de rena pappersmeriterna, i de flesta fall alltså antalet tjänsteår, bleve det för förordnandet avgörande. Även andra domkapitel, som avstyrkt motionen, rikta i första hand sina anmärkningar mot den av motionärerna föreslagna besvär rätten.

De domkapitel, som avstyrkt bifall till motionen, hava i allmänhet framhållit, att då det extraordinarie prästerskapet icke vore så synnerligen talrikt, domkapitlet ägde god kännedom om vederbörande prästers meriter och kvalifikationer samt att vid tillsättningen av ifrågavarande befattningar tillbörlig hänsyn toges till vederbörandes meriter, ådagalagda genom examensbetyg och tjänsteår. Å andra sidan har framhållits, att man vid den föreliggande frågans bedömning icke finge begränsa sig till omsorgen om den enskilde prästmännens intresse. I första hand måste de särskilda tjänsternas behov och församlingarnas intressen beaktas. I regel vore stiftsadjunktsbefattningarna inrättade i större, svårskötta pastorat. Det vore därför av synnerlig vikt, att prästerskapet därstädes finge till medhjälpare yngre, dugande krafter. Äldre, formellt mera meriterade krafter skulle i allmänhet icke kunna på ett tillfredsställande sätt utföra arbetet därstädes (ungdomsvård, s. k. frivillig kyrklig verksamhet etc.). Den möjlighet, som nu stode stiftsstyrelserna till buds att till förmån för församlingarnas förordna den för tjänsten mest lämplige, borde därför bibehållas.

Domkapitlet i Västerås har jämväl framhållit, att från *en* sida sett i det nuvarande tillsättningsystemet låge en värdefull motvikt mot den ojämnhet och osäkerhet i befodringshänseende, som vållades genom de oberäknliga faktorer, som vid tillsättande av prästerliga befattningar medelst församlingsval kunde spela in.

Stockholms stads konsistorium har framhållit, bland annat, att då med anställande av ständig adjunkt avsåges att bereda kyrkoherden i pastoratet stadigvarande biträde, måste vid förordnande av sådant biträde det område eller den gren av den prästerliga verksamheten, där kyrkoherden själv ansåge sig i behov av hjälpkraft eller där sådan eljest kunde finnas önskvärd, främst beaktas.

I några fall hava domkapitel, som eljest avstyrkt bifall till motionen, gjort uttalanden i tillstyrkande riktning för vissa fall och under särskilda förutsättningar. Sålunda har Växjö domkapitel anfört, att då en ständig adjunkt undergått en så genomgripande förvandling med hänsyn till arbetsuppgiften, att den mycket mer vore en fristående prästerlig församlingstjänst än ett förordnande att biträda viss ordinarie prästman, det mycket väl låte tänka sig, att en lagstiftning av den föreslagna ungefärliga innebörden befundes motiverad. Så beskaffade ständiga adjunkture funnos emellertid ej i Växjö stift. Skulle de förekomma på något håll i större utsträckning — i så fall särskilt i pastorat med fyra församlingar — vore det fullt begripligt, att önskingar därstädes framkomme om en för sådant fall lämpad speciallagstiftning.

Vissa domkapitel hava antytt möjligheten av att det i stiftet tillämpade systemet för tillsättning av ständiga adjunkture måhända icke vore lika tillfredsställande i fråga om Stockholms stad. Ett domkapitel anför härom bland annat följande.

För ett kyrkligt förvaltningsområde, nämligen Stockholms stad, prästvigdes ej några särskilda prästmän. Befordringsrätt till prästerlig tjänst därstädes stode öppen för hela rikets prästerskap. E. o. prästman kallades genom konsistoriets försorg till tjänstgöring inom staden. Här kunde man sålunda ej föra någon förteckning över prästvigda och sedan tillse, att befordran bleve någorlunda rättvis. Tillsättningen av de ständiga adjunkturena i Stockholm låge sålunda helt annorlunda till än tillsättningen av motsvarande befattningar i landsorten. Här hade domkapitlet att välja bland den obefordrade delen av sitt prästerskap. I Stockholms stad funnes visserligen personliga adjunkture åt åtskilliga ordinarie tjänstinnehavare. Att enbart välja mellan dessa vid ständiga adjunktbesättningarnas tillsättande kunde nog ej anses tillfredsställande. Ur synpunkten av en rättvis befordran inom prästerskapet skulle det här vara på sin plats att införa ett ledigförklarande med därav föranledda konsekvenser. Självfallet vore därvid, att lämpligheten för dessa tjänster finge spela den allra största roll vid deras besättande. Domkapitlet ansåge därför, att utredning måhända borde verkställas om sättet för anställandet av e. o. prästmän i Stockholm.

Antalet ständiga adjunktstjänster uppgår för närvarande till 167. *Utskottet.*
Merendels hava de inrättats i större städer och samhällen.

Såsom motionärerna framhålla, tillsätts dessa i allmänhet mycket eftersökta tjänster utan ansökan. Detta beror givetvis därav, att de, ehuru såsom ständigt behöfliga upptagna i löneregleringsresolutionerna, äro av extra ordinarie natur. De ständiga adjunkternas rättsliga ställning är således densamma som pastorsadjunkternas, men i lönehänseende skilja de sig avsevärt från de senare. Medan den personlige

adjunktens lön delvis bestrides av vederbörande ordinarie befattningshavare, utgår den ständige adjunktens lön helt av allmänna medel.

På grund av sin ställning såsom extra ordinarie prästman är innehavaren av ständig adjunktsbefattning underkastad missiveringsskyldighet och kan således, då skäl därtill föreligga, förflyttas till annan ständig adjunktur eller placeras såsom personlig adjunkt. Erfarenheten torde emellertid, såsom motionärerna framhållit, visa, att den, som förordnats till ständig adjunkt, i regel får behålla ett givet förordnande, såvida han ej låter fel eller försummelse i tjänsten komma sig till last.

Såsom motionärerna framhållit, är det av synnerlig vikt, att tillsättningen av ifrågakommande befattningar sker under mera öppna former. Ur synpunkten av vederbörande prästmäns berättigade anspråk på rättvis befordran måste det framför allt framstå såsom ett missförhållande, att förordnanden som ständig adjunkt meddelas utan att de, som önska ifrågakomma till förordnande, genom uppvisandet av sina meriter ha beretts tillfälle att deltaga i konkurrensen om dessa platser. Från några domkapitel har visserligen framhållits, att stiftsstyrelserna i allmänhet ägde så god kännedom om de förhållandevis fåtaliga e. o. prästmännens meriter, kvalifikationer och önsknings i förevarande hänseende, att ett ansökningsförfarande vore obehövt. Emellertid är att märka, att de ständiga adjunktsbefattningarna icke blott för de extra ordinarie utan också för många ordinarie prästmän äro eftersökta tjänster.

Vad särskilt angår Stockholms stad, där präster från hela landet kunna vinna tjänstgöring och befordran, synes det uteslutet, att vederbörande konsistorium kan äga nödig kännedom om vilka prästmän, som önska ifrågakomma till förordnande å ständig adjunktsbefattning och deras kvalifikationer därför. Detta är givetvis ägnat att uppväcka, låt vara ogrundade, misstankar om att ovidkommande hänsyn kunna göra sig gällande vid dessa tjänsters tillsättande.

Frågan om de ständiga adjunkternas tillsättande får emellertid icke blott ses ur synpunkten av de enskilda prästmännens intresse. I främsta rummet måste denna fråga givetvis bedömas med hänsyn till de särskilda tjänsternas krav. För utskottet står det klart, att därest de, som åstunda förordnande såsom ständig adjunkt, beredas tillfälle att anmäla denna sin önskan, ett bättre val kan träffas än eljest skulle bliva fallet. Häremot har visserligen den invändningen framförts, att de s. k. pappersmeriterna vid ett ansökningsförfarande skulle komma att bliva utslagsgivande och därmed mindre hänsyn tagas till vederbörandes lämplighet för ifrågakommande befattning. Ehuru dessa farhågor torde vara obefogade, anser sig utskottet böra framhålla, att

vederbörandes lämplighet med hänsyn till tjänstens behov tillmätes avgörande betydelse.

Motionärerna hava jämväl ifrågasatt, att särskilda bestämmelser om rätt till klagan över beslut angående tillsättande av ständig adjunkt-befattning skulle meddelas. Såsom av vissa domkapitel framhållits, skulle dylika bestämmelser lätt kunna föranleda, att de rena pappersmeriterna bleve det för förordnandet avgörande. Med hänsyn till de erinringar, som sålunda framställts, anser sig utskottet för närvarande, innan erfarenhet vunnits angående verkningarna av ansökningsförfarandet, böra avstyrka motionärernas yrkande i vad det rör meddelande av dylika bestämmelser.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t måtte utfärda föreskrift därom, att befattning som ständig adjunkt skall av domkapitel och Stockholms stads konsistorium tillsättas, efter det befattningen kungjorts till ansökan ledig.

Stockholm den 2 april 1935.

På utskottets vägnar:

EDGAR SJÖDAHL.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Sjödahl*, *Tham*, *Olof Carlsson*, *Wijkström*, *Bjurström**, *Verner Andersson*, *Swartling* och *Bäckström*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.